

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

De La Mettrie's ghost.**The story of decisions.**

Chris Nunn (2005.)]

New York: Macmillan

228 pagina's

ISBN 13: 978 1 4039 9495 0

Er is op het gebied van de neurowetenschappen het nodige te doen over beslissen in het brein. Er is zelfs een nieuwe discipline door ontstaan: *neuroeconomics*. De grondlegger van deze discipline, Damasio, heeft heel wat teweeggebracht. En waar Damasio een koppeling legde tussen zijn werk en dat van de filosoof Spinoza (1632-1677), suggereert de titel van het boek van Nunn een relatie tussen beslissen en het gedachtegoed van de Franse arts Julien d'Offray de la Mettrie (1709-1751). Ik was erg benieuwd naar wat Nunn ons wilde vertellen. Vertellen is wel een goed woord in deze context, want 'het verhaal' speelt een belangrijke rol. En niet alleen als de crux van de redenering, maar ook in de wijze waarop Nunn ons zijn ideeën probeert duidelijk te maken.

Het is denk ik goed om eerst duidelijk te maken dat het boek niet over De la Mettrie gaat. De la Mettrie wilde nog radicaler zijn dan Descartes en geen tweedeling tussen geest en lichaam. Hij pleitte voor een materialistische opvatting. Die kant wil Nunn juist niet op. Het gaat ook niet over hoe het proces van beslissen verloopt of gerelateerd is aan hersenprocessen. Dat komt zijdelings aan de orde maar je zou kunnen zeggen dat Nunn tegenwicht wil bieden aan een opvatting waarin het maken van keuzes helemaal afhankelijk wordt gemaakt van de chemie in de hersenen.

Nunn wil het vraagstuk van de Vrije Wil aan de orde stellen. Als we daar iets over willen zeggen, moeten we dat volgens Nunn niet doen in termen van hersenprocessen, maar in termen van het Geheugen en van Verhalen. De geest moet je niet met een machine vergelijken (zoals dat sedert De la Mettrie, en zeker ook nu, regelmatig gebeurt), maar met een verhaal of een film! Nunn werkt

met Cognitieve Objecten, een soort Ideeën, Archetypen, waarvan hij enkele voorbeelden bespreekt: de Edele Romein, de Dokter, de Heilige, de Heks, maar ook niet-persoonlijke zoals het Hospitaal. Sommige Objecten kunnen besmettelijk werken, zoals Manische Dansen (de sint-vitusdans) of het idee van *Weariness*, waarbij hij neurasthenie, chronische vermoeidheid, myalgische encefalomyelitis bespreekt. Objecten kunnen in het geheugen zitten en zo het denken en doen bepalen van een persoon of een groep personen. Een belangrijk misverstand bij de discussie over Vrije Wil is dat er sprake is van een 'Ik'. Als je nu 'het Ik' opvat als de verzamelde verhalen in het geheugen, zowel de individuele gebeurtenissen als de gemeenschappelijke, dan kun je begrijpen dat wanneer het individu keuzes maakt, de verhalen in het geheugen de balans laten doorslaan naar de ene of de andere kant.

Ik sluit niet uit dat deze korte karakteristiek niet helemaal overeenkomt met de centrale boodschap van Nunn, maar hij heeft het de lezer, mij, dan ook niet makkelijk gemaakt. De hoofdstukken volgen elkaar op als losse bouwstenen, waarbij wel gemeld wordt dat er naar een nieuw aspect gekeken moet worden, maar waarbij de lezer de samenhang met het voorgaande nauwelijks kan waarnemen. Zo gaat Nunn via korte beschrijvingen van allerlei filosofische opvattingen over lichaam en geest naar het geheugen. In het hoofdstuk over het geheugen worden allerlei aspecten hiervan besproken: de neurofysiologische basis, laesiestudies, hippocampus, het langetermijngeheugen, de relatie aandacht en geheugen, en het *working memory*, waarna hij concludeert dat het *working memory* wel iets met bewustzijn te maken lijkt te hebben. En dan volgt een hoofdstuk over de vrije wil met uitleg van het onderzoek van Libet e.a. (1983; e.e.g.-activiteit zo'n 350 milliseconden voor een beweging uit vrije wil), een kwantummechanische opvatting van Stapp over het bewustzijn en het werk van Velmans

over bewustzijn (eerste en derde persoon). Vandaar springen we naar illusies en het gevoel wel of niet verantwoordelijk te zijn voor ideeën en handelingen, denk aan de schizofreen die stemmen hoort of het bezeten zijn door geesten. En om het ons echt duidelijk te maken komt hij dan met het levensverhaal van Susan, die nooit bestaan heeft, maar uit Nuns brein ontsproten is.

Het hele verhaal (of moet ik zeggen: Nuns theorie?) berust op twee axioma's:

- *Any distinctive conscious experience is associated with a distinctive neural state or activity.*
- *Consciousness is a memory related phenomenon.*

Deze uitgangspunten klinken alleszins redelijk, en vaak bespreekt Nunn onderzoeksresultaten die de neuropsycholoog wel bekend in de oren klinken, maar hoe hij die losse paragrafen in een overkoepelende opvatting over de Vrije Wil plaatst, vermocht ik nauwelijks te volgen.

Paul Eling